

productive forces, that characterize the degree of dynamism of natural and human resources, production, population and regional infrastructure, determine the results of operation of socio-economic system and its structure. That's why reproductive approach to regional processes organization is a precondition for proportionality of the development of all factors of production, which causes the most rational structure of regional economy.

In the regulation of social and economic processes that cause the development of regional social sector and regional structure formation one should determine such features of modern reproductive process: production cyclical nature, which requires state regulation of disparities; capital flow between economy sectors in the search for higher standards and mass of profit, concentration and integration of production; deepening of regional labor division under the influence of science and technology, etc. Thus, structural transformations in regional systems become instruments that allow to coordinate territorial interests with those of regional social sector and provide a comprehensive solution of all aspects of productive forces reproduction.

Keywords: regional reproduction process, productive forces, regional complex, regional reproductive proportions.

Статтю представляє д.е.н., професор О. В. Коломицева, зав. кафедри економічної кібернетики та маркетингу, Черкаський державний технологічний університет.

УДК 339.92

Каріна Москаленко

Karina Moskalenko

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПЛАНУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

IMPROVING OF THE MECHANISM FOR PLANNING OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES OF MACHINE-BUILDING COMPLEX OF UKRAINE

У статті розглянуто питання, пов'язані з підвищенням ефективності діяльності машинобудівних підприємств та плануванням їх зовнішньоекономічної діяльності. Розглянуто складові дієвого механізму планування ЗЕД машинобудівного комплексу. Обґрунтовано необхідність удосконалення дієвого механізму планування зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного комплексу для забезпечення стабільних темпів економічного зростання країни у тривалій перспективі. Запропоновано трактувати зміст поняття «механізм планування зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного комплексу» як систему відповідних методів та важелів, які використовують для досягнення цільових показників міжнародної економічної діяльності на основі інформаційного, організаційно-правового, програмно-технічного та фінансового забезпечення з урахуванням визначених найвагоміших чинників щодо планування ЗЕД підприємств машинобудівного комплексу. Визначено, що особливу увагу у механізмі планування ЗЕД машинобудівного комплексу слід приділяти фінансовому забезпеченню, яке автор поділив на три рівні: стратегічний, тактичний та оперативний.

Ключові слова: механізм, планування, зовнішньоекономічна діяльність, машинобудівний комплекс.

Актуальність проблеми (постановка проблеми) та її зв'язок з важливими науково-практичними завданнями. Машинобудування має велике значення для зміцнення економіки України і становлення її як незалежної високорозвинутої держави. Підвищення ефективності діяльності машинобудівних підприємств тісно пов'язане з плануванням їх зовнішньоекономічної діяльності. Значення та вплив планування зовнішньоекономічної діяльності на можливості діяльності промислових підприємств, у першу чергу, визначається роллю, яку воно відіграє для досягнення цілей підприємства. Необхідною умовою функціонування підприємств машинобудування України є удосконалення існуючого механізму планування зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного комплексу України.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій з досліджуваної проблеми. Вивчення проблем зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств та її планування відображені у працях таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як Макогон Ю. [1], Рум'янцева А. [2], Прокушева Е. [3], та інших відомих дослідників. Проте перед економічною наукою і практикою постає питання удосконалення дієвого механізму планування зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного комплексу для забезпечення стабільних темпів економічного зростання країни у тривалій перспективі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є удосконалення дієвого механізму планування ЗЕД машинобудівного комплексу національного господарства України.

Викладення основного матеріалу дослідження. Характерною особливістю діяльності підприємств машинобудування в умовах ринкової економіки є значний збіг інтересів у бік зовнішньоекономічних зв'язків [4, с. 52]. Для більшості українських підприємств зовнішньоекономічна діяльність означає збільшення ступеня економічної незалежності.

У роботі запропоновано спектр заходів щодо підвищення конкурентоспроможності та закріплення позицій у світовому машинобудуванні (табл. 1).

Таблиця 1

Комплекс організаційно-економічних заходів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності та закріплення позицій машинобудівного комплексу України у світовому машинобудуванні

Заходи з боку підприємств машинобудівного комплексу	Вбудовування в технологічні ланцюжки зарубіжних виробників
	Розвиток інших форм співпраці із зарубіжними партнерами. Кооперація з вітчизняними підприємствами галузі
	Пропорційний експорт
	Повернення або зміцнення позицій на старих ринках
	Спеціалізація вітчизняних виробників машинобудівної продукції на окремих сегментах ринку, де є найбільші шанси на успіх
	Реформування мережі збуту, технічного обслуговування і ремонту продукції машинобудування
	Удосконалення старих і широке використання нових сучасних форм продажів машинобудівної продукції
	Планування зовнішньоекономічної діяльності підприємств, що базується на ретельному аналізі та економічно обґрунтованому прогнозі
Заходи з боку органів державної влади	Державна підтримка машинобудівного комплексу
	Створення доступного інформаційного простору для підприємств машинобудівного комплексу і всіх зацікавлених осіб, зокрема, надання інформації про зарубіжні ринки
	Дотримання національної системи сертифікації міжнародним стандартам
	Усунення адміністративно-бюрократичних проблем при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності підприємств машинобудівного комплексу

Нами зазначено, що вирішення численних проблем підприємств машинобудівного комплексу та вихід галузі на якісно інший рівень розвитку багато в чому залежать від планування ЗЕД та спільних зусиль держави і самих виробників при активній взаємодії обох сторін з іноземними інвесторами та партнерами.

Усі заходи стимулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств машинобудування можна поділити на прямі і непрямі [5, с. 95]. До прямих методів відносять фінансове стимулювання, пряме інвестування акціонерного капіталу і державних кредитів, які активно застосовуються в Росії, Китаї, Японії, Франції та Індії. До непрямих методів відносять надання різних форм податкових і митних пільг, які є поширеними в США, Великобританії, Німеччині, Туреччині.

Дієвий механізм планування ЗЕД машинобудівного комплексу складається з таких блоків: політико-правовий, науково-технічний, фінансовий та організаційний.

На сучасному етапі розвитку економіки України та в умовах нестабільної макроекономічної ситуації перед економічною наукою і практикою постає питання удосконалення дієвого механізму планування зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного комплексу для забезпечення стабільних темпів економічного зростання країни у тривалій перспективі.

У роботі запропоновано трактувати зміст поняття «механізм планування зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного комплексу» як систему відповідних методів та важелів, які використовують для досягнення цільових показників міжнародної економічної діяльності на основі інформаційного, організаційно-правового, програмно-технічного та фінансового забезпечення з урахуванням визначених найвагоміших чинників щодо планування ЗЕД підприємств машинобудівного комплексу (рис. 1).

Методи планування ЗЕД за функціями планування дають можливість менеджменту підприємств машинобудівного комплексу провести розробку перспективних та оперативних планів продажу продукції на зовнішніх ринках; провести всебічний аналіз та оцінювання кон'юнктури ринку машинобудівної продукції; сформувати асортиментний план з урахуванням існуючого попиту на продукцію і бажання потенційних споживачів та покупців продукції; розробити план щодо каналів просування продукції; провести планування рекламних компаній та розробити заходи щодо стимулювання збуту готової продукції.

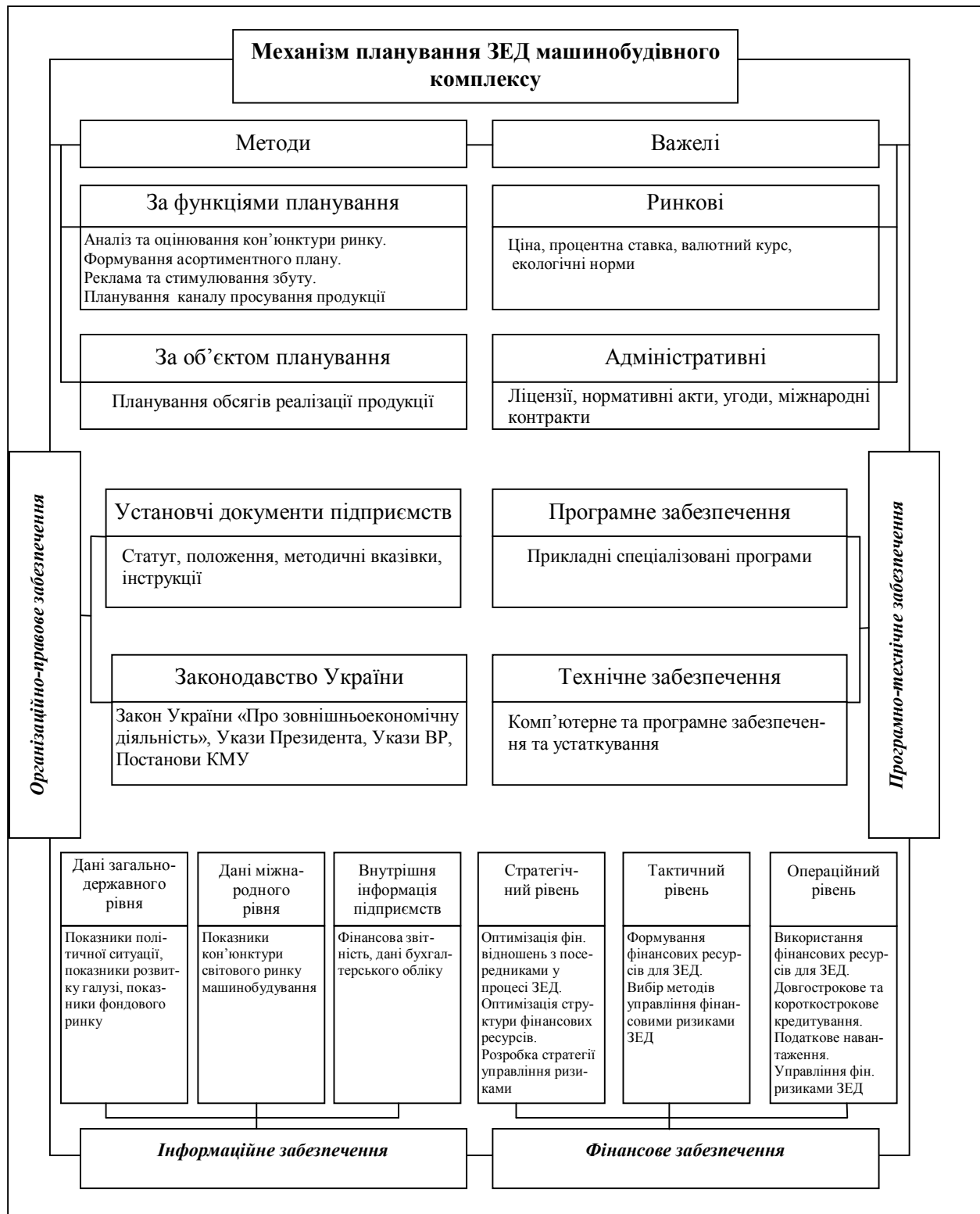

Рис. 1. Удосконалена схема механізму планування ЗЕД машинобудівного комплексу

Методи планування за об'єктом планування зводяться в основному до планування обсягів реалізації машинобудівної продукції на зовнішніх ринках. Сюди входить підготовка прогнозу реалізації продукції та оптимальних комерційних зв'язків.

У механізмі планування зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного комплексу важелі підрозділяються на ринкові та адміністративні. Важливість ринкових важелів трудно переоцінити. Ціна, процентна ставка та валютний курс прямо впливають на планування ЗЕД тому, що валютний курс, у першу чергу, справляє величезний вплив на цінову конкурентоспроможність національних товарів, тобто збільшує або зменшує їх відносні ціни.

Адміністративні важелі у механізмі планування ЗЕД машинобудівного комплексу несуть функцію регулятора відносин між учасниками ЗЕД. Як і всяка правова угода, зовнішньоекономічний контракт має відповідати ряду загальних вимог, додержання яких є необхідним для дійсності та правомірності угоди. Ці вимоги виводяться доктринальним шляхом із норм чинного законодавства. Крім загальних умов, зовнішньоекономічні контракти підпорядковуються й певним спеціальним вимогам. Мова йде про суб'єктний склад договору. Сторонами в ньому є, з одного боку, суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності України, а з другого – іноземний контрагент.

Організаційне забезпечення характеризує взаємопов'язану та взаємозалежну сукупність правил та обов'язків відповідних структурних служб машинобудівних підприємств, які розробляють та ухвалюють рішення щодо планування ЗЕД і несуть відповідальність за результати цих рішень.

Інформаційне забезпечення планування ЗЕД сьогодні являє собою інформацію трьох рівнів: загальнодержавного, міжнародного та внутрішня інформація підприємств. Отримання та використання менеджментом інформації всіх трьох рівнів дає можливість розробляти стратегію і тактику ЗЕД та оперативно її коригувати за умови змін макроекономічного середовища.

Поєднання організаційно-правового та інформаційного забезпечення механізму планування ЗЕД дає змогу підвищити імідж підприємств машинобудівного комплексу України шляхом висвітлення його техніко-технологічних досягнень, рекламування підприємств, проведення конференцій, семінарів, форумів, круглих столів, особистих зустрічей інвесторів, виставок, ярмарків тощо.

Програмно-технічне забезпечення планування ЗЕД машинобудівного комплексу використовується для підготовки текстових документів, системи обробки фінансово-економічної інформації, системи управління базами даних, системи управління проектами, системи підтримки прийняття рішень та інших систем.

Особливу увагу у механізмі планування ЗЕД машинобудівного комплексу слід приділяти фінансовому забезпеченню, яке автор поділив на три рівні: стратегічний, тактичний та оперативний. Такий поділ дає можливість у довгостроковій перспективі оптимізувати структуру фінансових ресурсів, оптимізувати фінансові відношення з посередниками у процесі ЗЕД та розробити стратегію управління ризиками.

Ефективне застосування всіх елементів механізму планування ЗЕД машинобудівного комплексу національного господарства України дасть змогу створити належне макросередовище для проведення гнучкої політики у сфері ЗЕД, підвищити рівень конкурентоспроможності вітчизняних машинобудівних підприємств на міжнародному ринку та забезпечення розвитку машинобудівного комплексу в цілому.

За умов активнішого залучення іноземних капіталів у вітчизняну економіку, налагодження стосунків з іноземними партнерами та виходу на зовнішні ринки підприємствам машинобудівного комплексу необхідно освоювати ефективний моніторинг і контроль за зовнішньоторговельними операціями, який буде складатися з таких елементів:

- передбачення моніторингу процесів, пов'язаних з ЗЕД підприємств машинобудівного комплексу;
- коригування показників, що аналізуються, з урахуванням ЗЕД підприємств;
- введення окремої складової ЗЕД на підприємствах [6, с. 63];
- аналіз ринків, на яких працюють підприємства;
- урахування номенклатури продукції [7, с. 154].

Сучасні умови господарювання, які ґрунтуються на дії законів ринку, тобто законів попиту і пропозицій та конкурентної боротьби, змушують підприємства машинобудівного комплексу швидко адаптуватися до змін ринкового середовища та уникати необґрунтованого ризику, приймаючи управлінські рішення щодо використання всіх наявних виробничих ресурсів [8, с. 21].

Висновки. В умовах нестабільної макроекономічної ситуації перед підприємствами машинобудівного комплексу України гостро постає питання удосконалення дієвого механізму планування зовнішньоекономічної діяльності для забезпечення стабільних темпів економічного зростання країни у тривалій перспективі. Удосконалено механізм планування зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного комплексу України, особливу увагу в якому слід приділяти фінансовому забезпеченню, яке автор поділив на три рівні: стратегічний, тактичний та оперативний. У рамках механізму планування ЗЕД машинобудівного комплексу України фінансове забезпечення припускає, у першу чергу, безперерійність процесу виробництва та реалізації продукції, а також мінімізацію витрат підприємств машинобудування.

Список використаної літератури

1. Макогон Ю. В. Внешнеэкономическая деятельность: организация, управление, прогнозирование : учебник. – Донецк : Альфа-Пресс, 2004. – 344 с.

2. Румянцев А. П. Зовнішньоекономічна діяльність : навч. посіб. / А. П. Румянцев, Н. С. Рум'янцева. – К : ЦНЛ, 2004. – 377 с.
3. Прокушев Е. Ф. Внешнеэкономическая деятельность. Инкотермс-2000 : учеб. пособие / Е. Ф. Прокушев. – М. : Дашков и К, 2003. – 307 с.
4. Москаленко К. І. Складові адаптивного планування зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного комплексу України / К. І. Москаленко // Економічний простір : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2014. – № 90. – С. 32–39.
5. Кисельова О. М. Структурні особливості зовнішньоекономічної діяльності України / О. М. Кисельова // Економіка і прогнозування : наук. журн. – Київ, 2012. – С. 93–101.
6. Новицкий В. Е. Основы международной экономической деятельности : учеб. пособие / В. Е. Новицкий, О. В. Михайловская ; под общ. ред. д.э.н., проф., чл.-кор. В. Е. Новицкого. – К. : Изд. дом «Скиф», 2012. – 272 с.
7. Ягунова Н. Стратегия развития промышленного предприятия: проблемы и решения / Н. Ягунова, А. Зверев // Проблемы теории и практики управления : научн. журн. – 2012. – 9–10. – С. 151–157.
8. Барташевська Ю. М. Розвиток машинобудування України: стан, проблеми, перспективи / Ю. М. Барташевська // Європейський вектор економічного розвитку. – 2010. – № 1 (8). – С. 19–25.

References

1. Makogon, Yu. V. (2004) Vneshneekonomicheskaya deyatel'nost': organizaciya, upravlenie, prognozirovanie. Donetsk: Alfa-Press, 344 s.
2. Rumyanцев, A. P., Rum'yanceva, N. S. (2004) Zovnishn'oeconomichna diyal'nist'. Kyiv: CzNL, 377 s.
3. Prokushev, E. F. (2003) Vneshneekonomicheskaya deyatel'nost'. Inkoterms-2000. Moscow: Dashkov i K, 307 s.
4. Moskalenko, K. I. (2014) Skladovi adaptivnogo planuvannya zovnishn'oeconomichnoyi diyal'nosti mashynobudivnogo kompleksu Ukrainy *Ekonomichny'i prostir*. Dnipropetrovs'k: PDABA, (90), s. 32–39.
5. Kysel'ova, O. M. (2012) Strukturni osoblyvosti zovnishn'oeconomichnoyi diyal'nosti Ukrainy. *Ekonomika i prognozuvannya*. Kyiv, s. 93–101.
6. Novi'czki'i, V. E., Mikhajlovskaya, O. V. (2012) Osnovy mezhdunarodnoj ekonomicheskoy deyatel'nosti; pod obsh. red. V. E. Novi'czkogo. Kiev: Izd. dom «Skif», 272 s.
7. Yagunova, N., Zverev A. (2012) Strategiya razvitiya promyshlennogo predpriyatiya: problemy i resheniya. *Problemy teorii i praktiki upravleniya*, (9–10), s. 151–157.
8. Bartashev's'ka, Yu. M. (2010) Rozvytok mashynobuduvannya Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy. *Yevropejs'kyj vektor ekonomichnogo rozvytku*, 1 (8), s. 19–25.

Karina Moskalenko

IMPROVING OF THE MECHANISM FOR PLANNING OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES OF MACHINE-BUILDING COMPLEX OF UKRAINE

The article is devoted to the issues of increasing efficiency of machine-building enterprises and planning their foreign economic activities. The aim of the research is to improve effective mechanism for planning of FEA of machine-building complex of Ukraine.

It has been determined that for the majority of Ukrainian enterprises foreign economic activity means the increase of economic independence. A range of measures to improve the competitiveness and consolidate positions in the global machine-building industry is offered. It has been pointed out that the solution of many problems of machine-building enterprises and the transition of the branch to a qualitatively new level of development largely depends on foreign economic activity planning and joint efforts of the government and producers with the active cooperation of both parties with foreign investors and partners.

The author has suggested the interpretation of the concept of 'mechanism for planning of foreign economic activities of machine-building complex' as a system of appropriate methods and instruments that are used to reach target indices of international economic activity based on informational, organizational, legal, software, technical and financial support, taking into account the most important factors for planning of FEA of machine-building enterprises. It has been determined that special attention in the mechanism for planning of FEA of machine-building complex should be paid to financial support, which the author has divided into three levels: strategic, tactical and operational.

Keywords: *mechanism, planning, foreign economic activities, machine-building complex.*

Рецензенти: В. Б. Родченко, д.е.н., професор кафедри економіки та менеджменту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна; Н. О. Кондратенко, д.е.н., професор кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова.